

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Bugünkü dünyanın, bugüne dek onu açıklamaya çalışan kavramlardan koptuğu ve yeni tanımları gereksindiği bilinen bir gerçek. Bu değişiklik kendisini özellikle toplumla kültürün kesiştiği noktada göstermektedir.

Bir toplumsal yapıyı genel çizgilerle açıklamamıza olanak veren şeyi kültür diye tanımlarsak, asıl sorunun bu anlamdaki bir kültürün yitimi olduğu söylenebilir. Nitekim Fransız sosyolog Alain Touraine de son makalesinde bu olguya değinmek ve günümüz dünyasını 'toplumsuz kültür' diye tanımlamaktadır.

Touraine, tartışmaya modernitenin homojenlik kavramına karşın yeni sistemde 'farklılık' kavramının oynadığı rolü vurgulayarak başlamaktadır. Touraine'e göre her şeyin dibinde 'demodernizasyon' kavramı yatmaktadır. Bu, ekonomik alanla kültürel kimliğin, genel olarak da toplumla kültürün birbirinden kopmasına dayanan durumdur. Çağdaş toplumlarda ekonomi artık toplumsaldan kopuktur (desocialized).

'Toplumsuz kültür'

Bu toplumlar çok hızlı değişen teknolojik ve ekonomik dünyaların etkisi altındadırlar. O nedenle de bu kurumları, yani ekonomiyi ve toplumsal örgütlenme biçimlerini, belirli, ortak ve tanımlı davranış kalıpları üretecek yapılar olarak görmek yanlıştır. Toplumun ortak değerler sistemi kalmamıştır ve o nedenle de kültürel kodlar ve ilkeler çözülmekte, insanlar giderek 'toplumsal yaratıklar' olmaktan uzaklaşmaktadırlar.

Bu sistemin yerini, Touraine'e göre, cemaatler almaktadır. Ne var ki, bu cemaatleri 'geleneksel' toplumlarda görüldüğü üzere kültürel ve toplumsal normlar etrafında bir örgütlenme olarak tanımlamak yanlıştır. Cemaatler kendilerini tehdit eden iktisadi ve teknolojik gelişmelere karşı yeni bir seçenek üretme olanağına sahip değillerdir. O nedenle otoriteryen güçler tarafından güdümlenen örgütlenmelerdir. Onlar da moderniteye ait sistemlerdir, küreselleşmenin etkisi altındadırlar ve kimlikleri kültürel değil siyasaldır. Kısacası, kültür, günümüz toplumlarında birleştirici gücünü tümünden yitirmiş bulunmaktadır. Bu durumda, bir 'toplum' düşüncesinden, toplumla kültür arasında mutlak ilişki kuran düşünceden vazgeçmeli, bu kopmuş iki yalanı yeni bir kültür tanımıyla

bağlamanın yollarını aramalıdır. Bu tanım, evrenselcilik görüşünden uzak kalmalı ama bütüncül bir 'farklılaşmacılık' anlayışına da kapalı olmalıdır. Buna mukabil, araçsal akılla kişisel ya da kolektif kültürel kimliği birleştirme noktası olarak görülmelidir.

Bu çözümlenmenin ağırlık merkezi Touraine'e göre, iki aşamada düğümlenmektedir. İlki, bütün olup bitenler bir 'neo-modernist' süreçtir. Bu anlamda modernite henüz kaybolmamıştır, tersine daha merkezi bir hale gelmiştir. İkincisi, yaşanan sorunların aşılması, bireyselcilikten ziyade, öznelciliğin (subjectivity) geliştirilmesine bağlıdır. Kültür, ancak kişisel öznenin alanı olarak tanımlanabilirse, özneler arası etkileşime açık olabilecektir. Bu modelin önemi yeni bir demokrasi anlayışının temellenmesine olanak vermesindedir. Özet ise şudur: İnsan, yani özne, tasarlanmış bir toplumsal sisteminin kurduğu kültürü içselleştiren varlık değildir. Bundan böyle süreç onun tanımladığı kültürü içeren bir toplum kurmak doğrultusunda gelişecek, bu modelin gücü de herhalde onu kurmanın ve yaşatmanın güçlüğünden kaynaklanacaktır.